

TERESA ZUBRZYCKA-MACIĄG

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID – 0000-0002-8942-0567

DANUTA WOSIK-KAWAŁA

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID – 0000-0003-2846-7203

WYCHOWANIE W UJĘCIU PROFESORA MIECZYŚŁAWA ŁOBOCKIEGO ORAZ KIERUNKI ZAINTERESOWAŃ BADAWCZYCH PRACOWNIKÓW KATEDRY TEORII WYCHOWANIA UMCS – JUBILEUSZ PIĘĆDZIESIĘCIOLECIA*

Wprowadzenie: Wychowanie dzieci i młodzieży to inwestycja w przyszłość społeczeństw i świata. Zgodnie z poglądami Profesora Mieczysława Łobockiego, pierwszego kierownika Zakładu Teorii Wychowania UMCS w Lublinie, celem wychowania powinno być wspieranie wychowanków w rozwoju z poszanowaniem ich godności osobistej, liczeniem się z ich emocjami i potrzebami, a także zapewnieniem im prawa do poczucia wolności oraz brania odpowiedzialności za swoje postępowanie.

Cel badań: Artykuł ma charakter przeglądowy. Jego celem jest ukazanie, w jaki sposób idea wychowania głoszona przez Profesora Mieczysława Łobockiego jest rozwijana, po 50 latach działalności Katedry Teorii Wychowania, w pracach badawczych jej obecnych pracowników.

Stan badań: Myślą przewodnią idei wychowania Profesora Mieczysława Łobockiego jest jego głębokie przekonanie, że każdy wychowanek, tak samo jak każdy dorosły człowiek, zasługuje na miano osoby ludzkiej z wszystkimi przysługującymi jej prawami. Tę myśl starają się rozwijać pracownicy Katedry Teorii Wychowania, podejmując badania związane z procesem wychowania.

Podsumowanie: Mimo różnych kierunków prac badawczych podejmowanych w Katedrze najważniejsze jest to, by nie stracić z oczu wartości nadrzędnej, jaką jest poszanowanie godności osobistej dzieci i młodzieży.

Słowa kluczowe: wychowanie, Mieczysław Łobocki, podmiotowość dziecka.

* Sugerowane cytowanie: Zubrzycka-Maciąg, T., Wosik-Kawała, D. (2022). Wychowanie w ujęciu Profesora Mieczysława Łobockiego oraz kierunki zainteresowań badawczych pracowników Katedry Teorii Wychowania UMCS – jubileusz pięćdziesięciolecia. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, 41(3), 179–194. <http://dx.doi.org/10.17951/lrp.2022.41.3.179-194>

WPROWADZENIE

Zakład Teorii Wychowania rozpoczął działalność w 1972 roku, jednak oficjalnie został powołany przez rektora Wiesława Skrzydło w lutym 1973 roku. Pierwszym kierownikiem Zakładu Teorii Wychowania powstałego w ramach Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie, był prof. dr hab. Mieczysław Łobocki. Kierował on Zakładem przez 27 lat, aż do przejścia na emeryturę w 1999 roku. Potem funkcję kierownika sprawowali kolejno: dr hab. Czesław Kępski, prof. UMCS (1999–2005); dr hab. Adam Winiarz, prof. UMCS (2005–2009); prof. zw. dr hab. Janusz Kirenko (2009–2011) (opieka kuratorska); dr hab. Mariusz Korczyński, prof. UMCS (2011–2014). W 2014 roku funkcję kierownika Zakładu powierzono dr hab. Teresie Zubrzyckiej-Maciąg, prof. UMCS, która pełni ją do teraz. W 2019 roku w wyniku reorganizacji Zakład zmienił nazwę na Katedrę Teorii Wychowania.

W Katedrze Teorii Wychowania od początku jej istnienia pracowało łącznie 42 pracowników naukowo-dydaktycznych i jeden inżynierjno-techniczny. Lista wszystkich pracowników Zakładu Teorii Wychowania, zatrudnionych do 2010 roku, znajduje się w publikacji prezentującej dorobek naukowy i dydaktyczny Instytutu Pedagogiki UMCS (Okrasa, 2010).

Obecnie w Katedrze Teorii Wychowania jest zatrudnionych dziewięć osób, przy czym osiem na stanowiskach badawczo-dydaktycznych i jedna na stanowisku dydaktycznym. Najdłużej w Katedrze pracują: dr hab. Teresa Zubrzycka-Maciąg, prof. UMCS; dr hab. Danuta Wosik-Kawała, prof. UMCS; dr hab. Barbara Kalinowska-Witek, prof. UMCS. W skład Katedry wchodzi także: dr Magdalena Barabas; dr Joanna Wrótniak, dr Lilianna Klimek i dr Katarzyna Wołk oraz dr hab. Anna Dudak, prof. UMCS i dr hab. Katarzyna Klimkowska, prof. UMCS, które dołączyły do zespołu badawczego niedawno.

Od początku istnienia Katedry, czyli od 50 lat problematyka naukowo-badawcza pracowników koncentrowała się na zagadnieniach z zakresu teorii wychowania oraz pedagogiki opiekuńczej i ten nurt badań jest kontynuowany przez pracowników Katedry. Prowadzone badania służyły m.in.: określaniu uwarunkowań efektywności procesu wychowania, poszukiwaniu optymalnych metod i form pracy z wychowankami, badaniu pedagogicznego wymiaru współpracy rodziny i szkoły oraz określaniu możliwości wspierania tych środowisk. Wyniki wielu prac badawczych pracowników ówczesnego Zakładu i obecnej Katedry są opublikowane zarówno w wydawnictwach zwartych, jak i w artykułach naukowych. Czołowym badaczem i niedoścignionym wzorem pedagoga, badacza, teoretyka wychowania był jednak niezwykle zaangażowany w działalność naukową pierwszy Kierownik Zakładu Teorii Wychowania – prof. dr hab. Mieczysław Łobocki.

CEL BADAŃ

Celem artykułu jest ukazanie, w jaki sposób idea wychowania głoszona przez Profesora Mieczysława Łobockiego jest rozwijana, po 50 latach działalności Katedry Teorii Wychowania, w pracach badawczych jej obecnych pracowników.

ŻYCIORYS ZAWODOWY PROFESORA MIECZYŚŁAWA ŁOBOCKIEGO

Profesor Mieczysław Łobocki ukończył studia w zakresie filozofii i psychologii na Wydziale Filozoficznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Po otrzymaniu dyplomu magistra w 1956 roku podjął pracę w charakterze nauczyciela w Szkole Ogólnokształcącej w Świdniku k. Lublina. Praktykę pedagogiczną zdobywał, pełniąc też rolę wychowawcy w Sanatorium Dziecięcym „Pionier” w Ciechocinku, gdzie spędzał po 2, 3 miesiące w roku przez dziesięć lat (1952–1962). Ponadto w latach 1958–1968 był kuratorem sądowym przy Powiatowym Sądzie dla Nietletnich w Lublinie, a także konsultantem pedagogicznym w Wojewódzkim Domu Kultury w Lublinie. Jednocześnie w 1958 roku rozpoczął pracę na uczelni, najpierw na stanowisku asystenta w Katedrze Psychologii Wychowawczej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a następnie w 1962 roku na stanowisku starszego asystenta w Katedrze Pedagogiki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Pracę doktorską pt. *Wychowawcze znaczenie współżycia i współdziałania uczniów klas V–VIII szkoły podstawowej* przygotował pod kierunkiem prof. dr. hab. Konstantego Lecha. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki otrzymał w 1968 roku na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (Wojciechowska-Charlak, 2007). Do czasu otwarcia przewodu doktorskiego Mieczysław Łobocki opublikował 40 pozycji naukowych oraz 18 sprawozdań recenzujących czasopisma zagraniczne. W momencie dopuszczenia do obrony doktoratu w dorobku Profesora Łobockiego znajdowało się już 115 pozycji bibliograficznych i ponad 30 różnych sprawozdań na temat najnowszych publikacji naukowych z zakresu pedagogiki i psychologii (Wojciechowska-Charlak i Zubrzycka-Maciąg, 2013).

Stopień naukowy doktora habilitowanego Profesor Łobocki uzyskał w 1977 roku na podstawie rozprawy pt. *Współdziałal uczniów w procesie dydaktyczno-wychowawczym*. Stanowisko naukowe profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1986 roku, a tytuł profesora zwyczajnego w 1992 roku.

Mieczysław Łobocki w czasie swojej pracy zawodowej pełnił znaczące funkcje w ramach Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS. W latach 1978–1981 był wicedyrektorem Instytutu Pedagogiki, a w latach 1982–1987 prodziekanem Wydziału Pedagogiki i Psychologii. Był członkiem Senatu i różnych komisji senackich, wchodził w skład Wydziałowej Komisji ds. Rozwoju Nauki. W latach 1991–1993 był członkiem Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych. Od

1991 roku przez kilka kadencji był członkiem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Poza tym był m.in. członkiem Wojewódzkiej Rady Postępu Pedagogicznego i Rady Społeczno-Naukowej w Oddziale Doskonalenia Nauczycieli Instytutu Kształcenia Nauczycieli w Lublinie, a także przewodniczącym Rady Współpracy Szkół Wyższych ze Szkołami w Lublinie. Efekty swoich prac badawczych przedstawiał na konferencjach naukowych w kraju i za granicą, m.in. w Niemczech, Belgii, Holandii, Jugosławii, Norwegii, Anglii, Austrii i na Węgrzech. W 1980 roku odbył czteromiesięczny staż naukowy w Lock Haven State College (USA). W dowód uznania Profesor otrzymał liczne odznaczenia państwowe i wyróżnienia, m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski oraz wiele nagród Ministra. W 1999 roku został uznany przez American Biographical Institute USA Człowiekiem Roku (zob. Wojciechowska-Charlak i Zubrzycka-Maciąg, 2013).

W swych pracach naukowo-badawczych Profesor Łobocki zajmował się przede wszystkim: teorią i metodyką wychowania; metodologią badań pedagogicznych; metodami i formami pracy wychowawczej w szkołach i placówkach opiekuńczo-wychowawczych, a także w harcerstwie; diagnozowaniem, przewyciężaniem oraz profilaktyką trudności wychowawczych; współpracą nauczycieli i wychowawców z rodzicami; zjawiskami i procesami dynamiki grupowej klasy szkolnej; problematyką wartości i wychowania moralnego ze szczególnym uwzględnieniem altruizmu.

Dorobek naukowy Mieczysława Łobockiego liczy 687 pozycji bibliograficznych, w tym 19 książek, 8 skryptów, 6 opracowań redakcyjnych, ponad 330 artykułów, ok. 150 sprawozdań oraz recenzji książek i czasopism naukowych angielskich, niemieckich i francuskich (zob. Wojciechowska-Charlak i Zubrzycka-Maciąg, 2013).

IDEA WYCHOWANIA W UJĘCIU MIECZYŚŁAWA ŁOBOCKIEGO

Mieczysław Łobocki to wybitny teoretyk wychowania, krzewiciel humanistycznego podejścia do dzieci i młodzieży. Podejście to przejawiało się w jego głębokim przekonaniu, że każde dziecko jest inne, niepowtarzalne, jedyne w swoim rodzaju, posiadające potencjał rozwojowy, który wychowawca ma za zadanie rozpoznać i rozwijać. Profesor niestrudzenie przez cały okres swojej kariery naukowej poszukiwał uwarunkowań efektywnego wychowania, opartego na systemie wartości uniwersalnych, ogólnoludzkich. Jego podejście do wychowania jest przepełnione troską o dobro dziecka. Dlatego w swoich pracach nieustannie upominał się o podmiotowe traktowanie dzieci i młodzieży oraz poszanowanie ich godności zarówno przez rodziców, wychowawców, jak i nauczycieli (Łobocki, 2009). Koniecznym warunkiem właściwej, podmiotowej relacji wychowawczej zdaniem Profesora jest głęboki szacunek wychowawców do dziecka, uznanie jego praw,

w tym prawa do wolności, samostanowienia, decydowania o sobie i świadomego kreowania własnej przyszłości, co wiąże się z ponoszeniem przez wychowanka odpowiedzialności i konsekwencji za własne decyzje. Należy przy tym zaznaczyć, że okazywany wychowankom szacunek jest bezwarunkowy, podobnie jak akceptacja, stanowiąc istotne przejawy ich podmiotowego traktowania. Takie podejście umożliwia wychowankowi bycie sobą, bycie osobą zaangażowaną we własny rozwój, zdolną do autorefleksji i korygowania własnych zachowań (Łobocki, 1994, 1998, 2007), miarą zaś sukcesu wychowawczego są pozytywne zmiany zachodzące w wychowankach w wyniku samorozwoju (Łobocki, 1994). Zadaniem wychowawcy według Mieczysława Łobockiego jest zatem tworzenie optymalnych warunków sprzyjających samorealizacji wychowanków w stawianiu się tym, kim naprawdę są. Osiągnięcie tego celu wychowawczego jest możliwe wówczas, gdy wychowawca nie tylko koncentruje się na dziecku, ale też niestrudzenie podejmuje pracę nad samym sobą, gdy doskonali te dyspozycje osobowościowe, kompetencje i umiejętności, które warunkują bezinteresowne pedagogiczne bycie z drugim człowiekiem w relacji opartej na wzajemnym zaufaniu, akceptacji, życzliwości i empatycznym rozumieniu (Łobocki 1992a, 1994, 1995, 1999).

Jednym z najważniejszych źródeł celów wychowania winny być według Łobockiego wartości, bo – jak pisał – jeśli w wychowaniu zabraknie odniesienia do wartości, to w gruncie rzeczy zabraknie wychowania (Łobocki, 2008). Za najważniejsze uznawał zaś wartości moralne, urzeczywistniające się w relacji z drugim człowiekiem. Jedną z kluczowych wartości moralnych, o które upominał się Profesor, jest altruizm rozumiany jako świadoma, bezinteresowna i dobrowolna troska o innych ludzi (Łobocki, 1992b, 2004a).

Ważną rolę w procesie wychowania, w opinii Łobockiego, odgrywa samorządność wychowanków. Współdziałał dzieci i młodzieży w decydowaniu o wspólnych sprawach i wykonywaniu działań zgodnie z podjętą wcześniej decyzją sprzyjającą bowiem aktywizowaniu ich na rzecz własnego rozwoju, wyzwala samodzielność, budzi poczucie sprawstwa, motywuje do współpracy i współdziałania (Łobocki, 1975, 1999). Szczególne znaczenie dla osiągnięcia sukcesu wychowawczego, w opinii Mieczysława Łobockiego, odgrywa także dwukierunkowe współdziałanie nauczycieli z rodzicami, które jest niezbędne dla zwiększenia efektywnego oddziaływania pedagogicznego dla dobra i rozwoju dzieci (Łobocki, 2004b).

ZAINTERESOWANIA BADAWCZE PRACOWNIKÓW KATEDRY TEORII WYCHOWANIA INSPIROWANE MYŚLĄ PEDAGOGICZNĄ MIECZYŚŁAWA ŁOBOCKIEGO

Badaniom naukowym pracowników Katedry Teorii Wychowania nieustannie towarzyszy potrzeba i chęć rozwijania idei wychowania Profesora Mieczysława Ło-

bockiego. W centrum zainteresowania nadal znajdują się zagadnienia związane z określaniem uwarunkowań efektywności procesu wychowania, poszukiwaniem optymalnych metod pracy z wychowankami, badaniem pedagogicznego wymiaru współpracy rodziny i szkoły oraz określaniem możliwości wspierania tych środowisk. Zagadnienia te ze względu na ich ważność, a jednocześnie dynamizm związany z rozwojem współczesnego świata, do tej pory stanowią kluczowe aspekty w podejmowanych eksploracjach badawczych, łącząc teorię z praktyką, wskazując na nowe zadania stojące przed współczesną szkołą, nauczycielem, wychowawcą, pedagogiem, wyznaczając nowe rozwiązania dla praktyki pedagogicznej, a tym samym wzbogacając dotychczasową teorię w zakresie pracy wychowawczej.

Tematami przewodnimi badań podejmowanych przez pracowników Katedry Teorii Wychowania są obecnie:

1. Istota, cele i zadania wychowania, samowychowania, terapii pedagogicznej i opieki w ujęciu teoretycznym i praktycznym w wymiarze historycznym oraz współczesnym.
2. Uwarunkowania efektywności procesu wychowania, w tym m.in.: specyfika psychospołecznego funkcjonowania dzieci i młodzieży w różnych środowiskach życia: w środowisku rodzinnym, w placówkach edukacyjnych i opiekuńczych, w środowisku rówieśniczym, w przestrzeni publicznej, w przestrzeni wirtualnej; diagnoza potrzeb wychowawczych dzieci i młodzieży; metody i formy pracy wychowawczej; współpraca różnych podmiotów odpowiedzialnych za proces wychowania.
3. Rozwój osobisty i profesjonalny osób odpowiedzialnych za realizację zadań wychowawczych, opiekuńczych i terapeutycznych (rodziców, nauczycieli, wychowawców, pedagogów, terapeutów, edukatorów i mediatorów). Możliwości i formy wsparcia w zakresie doskonalenia kompetencji społecznych, wychowawczych, terapeutycznych i diagnostycznych. Kierunki rozwoju osób dorosłych związanych z pełnieniem różnych ról społecznych.

Poniżej zostaną przedstawione wybrane obszary badawcze pracowników Katedry Teorii Wychowania inspirowane ideą wychowania Profesora Łobockiego.

Doktor hab. Teresa Zubrzycka-Maciąg, prof. UMCS koncentruje się na poszukiwaniu uwarunkowań efektywności procesu wychowania dzieci i młodzieży, czyniąc terenem swych badań głównie środowisko szkolne. W swoich pracach zmierza m.in. do ukazania potrzeby i możliwości wychowania moralnego w warunkach współczesnej szkoły (Zubrzycka-Maciąg, 2015, 2017, 2019a) oraz przedstawienia sposobów rozwijania poczucia podmiotowości uczniów, z uwzględnieniem roli nauczycieli. Poszukuje przy tym alternatywnych dla szkoły tradycyjnej rozwiązań w zakresie realizowania przez nauczyciela zadań wychowawczych.

Apelując do nauczycieli o rozważne i zaangażowane wychowanie dzieci i młodzieży w duchu wartości moralnych, wskazuje na dylematy samych pedagogów w zakresie rozumienia tychże wartości i ich urzeczywistniania w kontakcie

z uczniami (Zubrzycka-Maciąg, 2017, 2018a, 2019a). Na podstawie wyników swoich badań (Zubrzycka-Maciąg, 2015) ukazuje, że wzajemny szacunek w relacjach nauczycieli i uczniów jest wartością zapomnianą i zaniechaną we współczesnej szkole. Upomina się przy tym o to, aby nauczyciele okazywali szacunek swoim wychowankom poprzez zrozumienie ich uczuć, liczenie się z ich potrzebami oraz poszanowanie ich godności przy ustalaniu oraz egzekwowaniu przyjętych norm i zasad zachowania (Zubrzycka-Maciąg, 2020, 2021). Jest to bowiem przejawem uznania podmiotowości dziecka.

Wspieraniu wychowanków w dążeniu do pełni podmiotowości służy także – zdaniem Zubrzyckiej-Maciąg – stworzenie im warunków do rozwijania asertywności. Asertywność, będąca przedmiotem wielu badań oraz programów metodycznych autorki (Zubrzycka-Maciąg, 2011, 2013), warunkuje zdolność kierowania sobą i poczucie autonomii oraz wpływa na poczucie sprawstwa i samodzielność. Rozwijanie asertywności przyczynia się do wzrostu poczucia własnej skuteczności i pozytywnie wpływa na formowanie się obrazu siebie (Zubrzycka-Maciąg, 2013).

W celu umacniania orientacji podmiotowej uczniów Zubrzycka-Maciąg (zob. 2018b, 2019b, 2021) proponuje też wykorzystanie w pracy pedagogicznej założeń i metod Edukacji Skoncentrowanej na Rozwiązaniach, wyznaczającej alternatywny dla podejść tradycyjnych sposób angażowania się nauczyciela w pracę z uczniami i w sam proces nauczania. U podłoża pracy nauczyciela w tym podejściu leży bowiem zaufanie do ucznia, uznanie go za eksperta od własnych uczuć i potrzeb oraz dzielenie z nim współodpowiedzialności za formułowanie celów i za efekty jego rozwoju. Zubrzycka-Maciąg jest współtwórczynią autorskiego programu pracy z klasą i indywidualnym uczniem, opartym na założeniach terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach (2021) oraz programu kształcenia nauczycieli w zakresie metod i technik Edukacji Skoncentrowanej na Rozwiązaniach (Majchrowska i Zubrzycka-Maciąg, 2016).

Rozwój profesjonalny nauczycieli, zwłaszcza w obszarze kompetencji wychowawczych, to kolejny ważny wątek w pracach badawczych Teresy Zubrzyckiej-Maciąg (2011, 2016, 2019c), bowiem, jak twierdzi, „sposób realizowania przez nauczycieli zadań wychowawczych będzie znajdować odbicie w zachowaniach i postawach uczniów, w ich nastawieniu wobec siebie, świata i ludzi. Od jakości lekcji wychowawczych zależy zatem, czy czas poświęcony na wychowanie w szkole będzie spożytkowany w sposób wartościowy jednostkowo i społecznie, czy też będzie czasem bezpowrotnie straconym” (Zubrzycka-Maciąg, 2016, s. 20).

Doktor hab. Danuta Wosik-Kawala, prof. UMCS swoje poglądy pedagogiczne osadza na gruncie pedagogiki humanistycznej. U podstaw jej zainteresowań naukowych leży poszukiwanie uwarunkowań skuteczności procesu wychowania dzieci i młodzieży (Lewandowska-Kidoń i Wosik-Kawala, 2015; Wosik-Kawala, 2018a, 2018b), diagnozowanie i rozwijanie ich psychospołecznego funkcjonowania zarówno w środowisku rodzinnym, szkolnym, jak i zastępczym, w tym socja-

lizacyjnym i interwencyjnym (Wosik-Kawała, 2007, 2012, 2013, 2015; Wosik-Kawała i Zubrzycka-Maciąg, 2011a).

W kręgu podejmowanych przez Wosik-Kawałę aktywności naukowych szczególne miejsce znajdują autorskie, zweryfikowane empirycznie warsztaty pracy z młodzieżą szkolną, mające na celu wspomaganie uczniów w rozwoju ich samooceny, poczucia własnej wartości, kompetencji emocjonalnych i społecznych (Wosik-Kawała, 2007, 2013; Lewandowska-Kidoń i Wosik-Kawała, 2015).

Poszukując dróg zmierzających do efektywnego wychowania dzieci i młodzieży, Wosik-Kawała wychodzi od rozpoznania ich sytuacji rodzinnej, szkolnej, własnych możliwości i ograniczeń, postaw wobec innych osób oraz preferowanych wartości. Jej zdaniem „tylko rzetelna diagnoza może stanowić podstawę wszelkich działań praktycznych oraz wyznaczać kierunek celowej i świadomej pracy pedagoga” (Grabowiec i Wosik-Kawała, 2013, s. 177).

Ważnym zagadnieniem, jakie podejmuje w swoich badaniach, jest określenie systemu wartości młodzieży, gdyż może on być traktowany jako prognostyk dotyczący rozwoju samej jednostki i społeczeństwa (Wosik-Kawała i Zubrzycka-Maciąg, 2011b; Wosik-Kawała, 2016, 2017). Szczególne miejsce wśród poruszanych przez nią zagadnień zajmuje problematyka wychowania dzieci i młodzieży w środowiskach zastępczych, zarówno rodzinnych, jak i instytucjonalnych (Wosik-Kawała, 2012).

Doktor Joanna Wrótniak w centrum swoich zainteresowań badawczych stawia coraz bardziej niepokojące, zbierające tragiczne żniwo zjawisko samotności dzieci i młodzieży. Zwraca uwagę, że młodzi ludzie doświadczają zarówno samotności społecznej, jak i emocjonalnej oraz egzystencjalnej (Wrótniak, 2018a, 2018b, 2020a).

Doświadczanie samotności, zwłaszcza w okresie młodości, może stanowić predyktor poważnych problemów przystosowawczych i osobistych. Młodzi ludzie, którzy czują się społecznie izolowani lub odrzuceni, częściej doświadczają trudności i niepowodzeń szkolnych, są zagrożeni uzależnieniami, przestępczością, charakteryzują się ryzykownymi zachowaniami w sferze seksualnej (Wrótniak, 2018a, 2018b). Jednocześnie przeżywanie ssamotności to temat, o którym młodzież niechętnie mówi, skazując się na doświadczanie lęku, smutku, poczucia beznadziei, które nierzadko stają się przyczyną prób samobójczych.

Samotności doświadczają też dzieci. Jej źródłem może być fizyczna bądź psychiczna i emocjonalna nieobecność rodziców. Brak ich opieki i zainteresowania innych dorosłych, w tym nauczycieli, niemających empatycznego wglądu w sprawy wychowanka skutkuje jego wycofywaniem się z życia społecznego, ucieczką we własny świat i negatywnym nastawieniem do ludzi. Takie dzieci nie czują się ważne, mają niskie poczucie własnej wartości, mogą sprawiać trudności wychowawcze, są podatne na nastroje depresyjne czy też uzależnienia (Wrótniak, 2018b).

Niestety samotność młodych ludzi staje się dziś normą i wymaga od nich podejmowania swoistej gry ukierunkowanej na wypełnienie pustki wewnętrznej. Konieczne ze strony rodziców, nauczycieli i wychowawców jest zatem podejmowanie odpowiedzialnych działań na rzecz profilaktyki samotności młodych ludzi. Ważne jest uświadomienie dorosłym znaczenia ich autentycznej obecności przy dzieciach, okazywania im wsparcia i troszczenia się o budowanie właściwej więzi. Rolą nauczycieli jest zaś wspieranie rozwoju wychowanków we wszystkich obszarach, dbanie o zaspokojenie ich potrzeb, w tym potrzeby akceptacji i przynależności do grupy oraz tworzenie w klasie klimatu wzajemnej pomocy w rozwiązywaniu kryzysów i przezwyciężaniu samotności (Wrótniak, 2020a, 2020b).

Doktor Katarzyna Wołk koncentruje się w swych badaniach na problematyce współczesnych zagrożeń wychowawczych, w tym na różnego rodzaju uzależnieniach dzieci i młodzieży. Zwraca uwagę na wciąż rosące wśród dzieci zjawisko uzależnień behawioralnych, będących m.in. następstwem niekontrolowanego użytkowania przez nie nowoczesnych technologii. Podkreśla też fakt, że cyfryzacja dotyczy także obszaru edukacji, co może być zarówno pozytywnym, jak i niekorzystnym czynnikiem wpływającym na rozwój uczniów (Wołk, 2018).

Katarzyna Wołk poszukując przyczyn współczesnych zagrożeń rozwojowych, wskazuje m.in. na kryzys rodziny jako instytucji oraz środowiska wychowawczego. Zwraca uwagę na takie czynniki negatywnie wpływające na rozwój dziecka, jak: rozwody i separacje, bezrobocie czy ubóstwo, które utrudniają rodzicom wywiązywanie się z zadań rodzicielskich (Wołk, 2019). Jednocześnie wskazuje, że odpowiedzialne rodzicielstwo jest doskonałym narzędziem do zapewnienia dziecku właściwych warunków do wszechstronnego rozwoju, co powinno skłaniać rodziców zarówno do pogłębiania wiedzy na temat istoty wychowania i budowania więzi z dzieckiem, jak i uwrażliwić ich na współczesne zagrożenia dla rozwoju ich dzieci, płynące z otaczającego, szybko zmieniającego się świata społecznego (Wołk, 2019).

Doktor hab. Anna Dudak, prof. UMCS upomina się w swych publikacjach o prawo ojca do opieki nad dzieckiem (Dudak, 2012, 2021). Zwraca przy tym uwagę na przeobrażenia, jakie zaszły w postrzeganiu ojcostwa w odniesieniu do modelu tradycyjnego i wskazuje na jego nieprzecenioną rolę w opiece i wychowaniu dziecka. Zapewnia też, że pełnienie roli troskliwego rodzica, pełnoprawnego opiekuna zaangażowanego w życie rodzinne i wychowanie dziecka to zadania, które w coraz większym stopniu nabierają znaczenia dla samych mężczyzn.

Nowoczesny obraz ojca odnosi się do nowego paradygmatu męskości, który wyrósł na gruncie psychologii humanistycznej oraz myśli postmodernistycznej, a jego głównym założeniem jest przekonanie, że podstawą do tworzenia nowego społeczeństwa jest partnerstwo, czyli równość kobiet i mężczyzn. Zatem nowy paradygmat daje ojcom szansę realizować się w rolach dotychczas zarezerwowanych dla matek, stwarzających możliwość tworzenia bliskich relacji z dzieckiem wraz

z okazywaniem mu czułości, miłości, zrozumienia i wsparcia. Realizowanie własnego ojcostwa zgodnie z modelem opartym na partnerskiej relacji z dzieckiem wymaga jednak od nich samej zmiany podejścia do wychowania dzieci i podjęcia próby uwolnienia się od stereotypów płci (Dudak, 2017).

Doktor Magdalena Barabas koncentruje się w swoich badaniach na zjawisku parentyfikacji destruktywnej, polegającym na zamianie ról wewnątrzrodzinnych i scedowaniu na dziecko zadań przynależnych osobom dorosłym – zazwyczaj rodzicom. Skutki doświadczania parentyfikacji są widoczne we wszystkich aspektach biopsychospołecznego rozwoju człowieka zarówno w dzieciństwie, jak i w życiu dorosłym. Zamiana ról powoduje bowiem rezygnację z własnych potrzeb, wpływa na budowanie relacji z innymi, opóźnia proces separacji i indywidualizacji. Przed pedagogami stoi zatem niezwykle ważne i trudne zadanie szybkiego zdiagnozowania tego zjawiska i podejmowanie adekwatnych działań pomocowych (Barabas, 2021a).

Przedmiotem zainteresowań dr Magdaleny Barabas są też zagadnienia dotyczące profilaktyki przemocy i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży oraz kompetencji interwencyjnych nauczyciela-wychowawcy, które traktuje jako integralną część działań wychowawczych i wyznaczniki profesjonalizmu pedagogicznego (Barabas, 2021a, 2021b).

Celem działań nauczyciela o charakterze profilaktycznym powinno być „wspieranie dzieci i młodzieży w ich wysiłku wzrastania i stawania się świadomymi i odpowiedzialnymi dorosłymi, przygotowanymi aksjologicznie do dbania o zdrowie (w wymiarze jednostkowym i społecznym) i optymalny rozwój w sferze poznawczej, emocjonalnej i szeroko rozumianych relacji interpersonalnych” (Barabas, 2021b, s. 248). Realizacja tego zadania wymaga od nauczyciela posiadania gruntownej wiedzy z zakresu: zachowań problemowych i ryzykownych podejmowanych przez dzieci i młodzież; szeroko pojętej profilaktyki; optymalnych strategii, metod, form oddziaływań profilaktycznych; sposobów i zasad monitorowania i ewaluacji realizowanych działań; wiedzy na temat zasobów środowiska szkolnego i lokalnej społeczności (Barabas, 2021b).

Istotą działań interwencyjnych nauczycieli jest natomiast – zdaniem Barabas – niesienie zdecydowanej, szybkiej i skutecznej pomocy uczniowi w kryzysie. Skuteczność tych czynności jest warunkowana wiedzą merytoryczną oraz procedurami i trybami postępowania w konkretnych obszarach kryzysów (Barabas, 2016). Prawidłowe rozwiązanie kryzysu jest szansą na dalszy optymalny rozwój zarówno ucznia, jak i całego systemu rodzinnego. Niepodejmowanie interwencji i bagatelizowanie znaczenia działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy i zachowaniom ryzykownym może zaś skutkować kształtowaniem się postaw społecznych i patologicznych sposobów funkcjonowania dzieci i młodzieży.

Doktor Lilianna Klimek zwraca uwagę na jakość życia dzieci wychowujących się w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Gdy rodzina przestaje wypełniać

swe funkcje oraz dostarcza swoim członkom bolesnych i trudnych doświadczeń, a wszelkie możliwe działania na rzecz integralności rodziny okażą się bezskuteczne, konieczne staje się umieszczenie dziecka w środowisku zastępczym (Klimek, 2021). Efektywna praca wychowawcza w placówce opiekuńczo-wychowawczej i niesienie pomocy dziecku obciążonemu ciężarem bolesnych doświadczeń wymaga od wychowawców gruntownej wiedzy o mechanizmach rozwojowych dziecka oraz szczególnej uważności na jego potrzeby i emocje (por. Klimek, 2021). Zadaniem wychowawców jest bowiem odbudować w wychowankach poczucie bezpieczeństwa, wiarę w siebie, zaufanie do drugiego człowieka i zadbać o odbudowanie więzi rodzinnych (Klimek, 2011).

Doktor hab. Barbara Kalinowska-Witek, prof. UMCS zwraca uwagę na złożoność procesu wychowania i potrzebę wspierania rodziców, nauczycieli i wychowawców w tym trudnym zadaniu. Koncentruje się na działaniach pomocowych i doradczych wspierających proces wychowania, które oferuje pedagog szkolny przy współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną (Lewandowska-Kidoń i Kalinowska-Witek, 2016).

Poradnia oferuje pomoc dla dziecka m.in. w zakresie rozpoznawania i zaspokajania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz ich indywidualnych możliwości psychofizycznych, a także czynników środowiskowych, które mają wpływ na ich funkcjonowanie. Badania przeprowadzane w poradniach pozwalają też na identyfikację uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się oraz uczniów szczególnie uzdolnionych (Kalinowska-Witek, 2011). Celem poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych, jest również udzielanie dzieciom i młodzieży oraz ich rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów i realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym specjalistycznych poradni zawodowych, prowadzą też doradztwo edukacyjno-zawodowe dla młodzieży (Kalinowska-Witek, 2009, 2010).

Doktor hab. Katarzyna Klimkowska, prof. UMCS prowadzi badania dotyczące m.in. społecznego funkcjonowania młodych dorosłych i podejmowania przez nich zadań rozwojowych, które w przyszłości będą stanowić o jakości pełnionych przez nich ról rodzicielskich. Poszerzanie pola świadomości dorosłych dotyczących wyborów życiowych, łączenie życia osobistego i zawodowego stanowi bowiem podstawę do rozwijania ich kompetencji rodzicielskich i wychowawczych w zakresie modelowania aksjologicznego młodego pokolenia – wychowywania do wartości rozwoju osobistego, wartości pracy i brania odpowiedzialności za siebie i swoje życie (Klimkowska, 2010, 2016, 2018).

PODSUMOWANIE

Mimo różnych kierunków prac badawczych podejmowanych w Katedrze Teorii Wychowania poświęconych procesowi wychowania i jego uwarunkowaniom ich punktem wyjścia jest troska o drugiego człowieka, zwłaszcza tego najmłodszego, najbardziej bezbronno, skazanego na łaskę lub niełaskę dorosłych.

To, co łączy prace badawcze pracowników Zakładu Teorii Wychowania i obecnej Katedry Teorii Wychowania, to również związek teorii z praktyką wychowania. Teoria wyrasta bowiem z praktyki, a praktyka korzysta z teorii. Łączne postrzeganie teorii i praktyki wychowawczej pozwala lepiej zrozumieć złożoność procesu wychowania, pełniej postrzegać aktualne problemy oddziaływań wychowawczych i efektywniej na nie odpowiadać.

Zainteresowania badawcze pracowników Katedry przekładają się również na ich aktywność dydaktyczną i znajdują odzwierciedlenie w problematyce prowadzonych przez nich seminariów doktoranckich, magisterskich i licencjackich oraz innych zajęć dydaktycznych przewidzianych w toku studiów. Katedra sprawuje opiekę nad specjalnościami: pedagogika opiekuńczo-wychowawcza z terapią pedagogiczną (opcjonalnie: z interwencją kryzysową) oraz pedagogika opiekuńczo-wychowawcza z mediacją szkolną i sądową. W ramach tych specjalności studenci zdobywają wiedzę i kompetencje umożliwiające podejmowanie zintegrowanych i wielowymiarowych oddziaływań pedagogicznych ukierunkowanych na sprawowanie profesjonalnej opieki, wychowanie i wspieranie w rozwoju dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Od 2017 roku przy Katedrze Teorii Wychowania funkcjonuje Koło Naukowe Pedagogów Opiekuńczych, w ramach którego studenci angażują się w różne działania na rzecz wychowanków placówek oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych.

WNIOSKI

Stanowisko Profesora Mieczysława Łobockiego na temat procesu wychowania oraz istoty relacji wychowawczej, w której szanowana jest podmiotowość dziecka, stanowi podstawę prac badawczych i działalności dydaktycznej pracowników Katedry Teorii Wychowania. Pozwala to mieć nadzieję na ocalenie od zapomnienia i upowszechnianie poglądów Profesora kolejnym pokoleniom pedagogów. Ma to szczególne znaczenie we współczesnym świecie, dla którego charakterystyczny jest pluralizm wartości, fascynacja nowoczesnymi technologiami i nastawienie na szybki sukces. Chodzi wszak o to, by nie zapomnieć, co jest w wychowaniu najważniejsze i aby nie stracić z oczu wartości nadrzędnej, jaką jest poszanowanie godności osobistej dzieci i młodzieży. Jak bowiem podkreślał Profesor: „Każdy z wychowanków jest istotą wolną, wrażliwą na dobro, prawdę i piękno, zdolną do

samoświadomości, samorealizacji i twórczej aktywności, a nierzadko także transcendencji. Inaczej mówiąc, wychowanek zasługuje na miano osoby – podobnie jak każdy dorosły człowiek” (Łobocki, 1998, s. 16).

BIBLIOGRAFIA

- Barabas, M. (2016). Interwencja kryzysowa w pracy pedagoga szkolnego. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, 35(1), 197–210.
- Barabas, M. (2021a). Parentyfikacja w rodzinach doświadczających przemocy. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, 40(3), 219–233.
- Barabas M. (2021b). Kompetencje nauczyciela w zakresie profilaktyki w szkole. W A. Karpińska, M. Zińczuk, K. Kowalczuk (Red.), *Nauczyciel we współczesnej rzeczywistości edukacyjnej* (s. 239–250). Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku.
- Dudak, A. (2012). Opieka naprzemienna jako nowa forma funkcjonowania rodziny po rozwodzie. W M. Jeziorański, D. Opozda, A. Rynio (Red.), *Rodzina przestrzenią rozwoju osoby. Perspektywa pedagogiczna* (s. 285–295). Wyd. TN KUL.
- Dudak, A. (2017). Obraz ojca w zmieniającej się rzeczywistości społecznej. *Pedagogika Społeczna*, 2(64), 117–134.
- Dudak, A. (2021). Wybrane formy wsparcia mężczyzn realizujących się w roli zaangażowanych ojców. W M. Piorunek, J. Nawój-Połoczańska, A. Skowrońska-Pućka (Red.), *Wspieranie jednostek i grup w różnych wymiarach życia społecznego* (s. 119–132). Wyd. UAM.
- Grabowiec, A., Wosik-Kawala, D. (2013). Techniki projekcyjne w pracy pedagoga. W V. Korim, R. Uździcki (Red.), *Szkoła w perspektywie jej realnych przeobrażeń. Zarządzanie-Kompetencje-Kreatywność* (s. 176–186). Adam Marszałek.
- Kalinowska-Witek, B. (2009). Rola doradcy zawodu w planowaniu kariery zawodowej. *Studium Vilnese A*, 6, 84–88.
- Kalinowska-Witek, B. (2010). Oczekiwania młodzieży wobec doradcy zawodu. W W. Duda, G. Wieczorek, D. Kukla (Red.), *Tendencje i wyzwania poradnictwa zawodowego* (s. 207–216). Wyd. Akademii im. J. Długosza.
- Kalinowska-Witek, B. (2011). Diagnoza i terapia ucznia dyslektycznego. W D. Wosik-Kawala, T. Zubrzycka-Maciąg (Red.), *Kompetencje diagnostyczne i terapeutyczne nauczyciela* (s. 13–26). Impuls.
- Klimek, L. (2011). Wychowawca „dobry” i wychowawca „zły” w opinii wychowanków. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 2, 17–21.
- Klimek, L. (2021). Obraz matki i obraz ojca w percepcji młodzieży przebywającej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, XXXX, 157–174.
- Klimkowska, K. (2010). *Funkcjonowanie społeczne młodzieży akademickiej*. Wyd. UMCS.
- Klimkowska, K. (2016). Wspieranie młodzieży akademickiej w dojrzewaniu do dorosłości. *Kultura i Wartości*, 18, 69–86.

- Klimkowska, K. (2018). Zastosowanie podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniach we wzmacnianiu stanu Ja-Dorosłego. *Edukacyjna Analiza Transakcyjna*, 7, 85–98.
- Lewandowska-Kidoń, T., Kalinowska-Witek, B. (2016). *Rola pedagoga szkolnego w szkolnym systemie pomocy psychologiczno-pedagogicznej*. Wyd. UMCS.
- Lewandowska-Kidoń, T., Wosik-Kawała, D. (2015). Rozwijanie poczucia własnej wartości u dzieci w młodszym wieku szkolnym. *Impuls*.
- Łobocki, M. (1975). *Współdział uczniów w procesie dydaktyczno-wychowawczym*. WSiP.
- Łobocki, M. (1992a). Warunki skuteczności wychowania w świetle psychologii humanistycznej. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 3, 97–101.
- Łobocki, M. (1992b). O celach i zadaniach wychowania w dobie dzisiejszej. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 7, 276–277.
- Łobocki, M. (1994). Wychowanie w świetle psychologii humanistycznej. W M. Łobocki (Red.), *Psychologia humanistyczna a wychowanie* (s. 13–24). Wyd. UMCS.
- Łobocki, M. (1995). Niektóre warunki skutecznego wychowania. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 10, 7–10.
- Łobocki, M. (1998). Czynniki warunkujące skuteczność pracy wychowawczej. W M. Łobocki (Red.), *Praca wychowawcza z dziećmi i młodzieżą* (s. 15–29). Wyd. UMCS.
- Łobocki, M. (1999). *ABC wychowania*. Wyd. UMCS.
- Łobocki, M. (2004a). *Altruizm a wychowanie*. Wyd. UMCS.
- Łobocki, M. (2004b). *Wybrane problemy wychowania nadal aktualne*. Wyd. UMCS.
- Łobocki, M. (2007). *Teoria wychowania w zarysie*. *Impuls*.
- Łobocki, M. (2008). *Wychowanie moralne w zarysie*. *Impuls*.
- Łobocki, M. (2009). *W trosce o wychowanie w szkole*. *Impuls*.
- Majchrowska, E., Zubrzycka-Maciąg, T. (2016). Podejście Skoncentrowane na Rozwiązaniach w Edukacji. *Rozwiązania*, 2, 24–29.
- Okrasa, M. (2010). Zakład Teorii Wychowania. W J. Kirenko, M. Samujło, W. Bobrowicz, (Red.), *Instytut Pedagogiki UMCS wczoraj i dziś*. Wyd. UMCS.
- Wojciechowska-Charlak, B. (2007). *Publikacje prof. dr. hab. Mieczysława Łobockiego i inne Jego osiągnięcia naukowe w latach 1957–2007*. Print.
- Wojciechowska-Charlak, B., Zubrzycka-Maciąg, T. (Red.). (2013). *Profesor Mieczysław Łobocki. Pedagog, teoretyk wychowania, humanista*. Wyd. UMCS.
- Wołk, K. (2018). Wychowawczo-opiekuńcza funkcja świetlicy szkolnej – wyzwania i zagrożenia. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, 39(2), 169–179.
- Wołk, K. (2019). Odpowiedzialne rodzicielstwo w kontekście zmiany społecznej. *Roczniki Pedagogiczne*, 11(4), 109–121.
- Wosik-Kawała, D. (2007). Korygowanie samooceny uczniów gimnazjum. Wyd. UMCS.
- Wosik-Kawała, D. (2013). Rozwijanie kompetencji emocjonalnych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Wyd. UMCS.
- Wosik-Kawała, D. (2015). Dziecko wychowywane w rodzinie zastępczej. *Wychowanie w Rodzinie*, XI(1), 271–288.

- Wosik-Kawala, D. (2016). Wychowanie ku wartościom w edukacji szkolnej. *Studium Vilnense A*, 13, 194–197.
- Wosik-Kawala, D. (2017). Życie wartościowe w opinii uczniów kończących naukę w gimnazjum. W K. Czykiera, T. Sosnowski, T. Bajkowski (Red.), *Wartości – Edukacja j – Przemiany. Inspiracje dla teorii i praktyki społecznej* (s. 63–73). Wyd. Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku.
- Wosik-Kawala, D. (2018a). Uwarunkowania skuteczności wychowania – implikacje pedagogiczne. *Studium Vilnense A*, 15, 38–42.
- Wosik-Kawala, D. (2018b). Uwarunkowania skuteczności wychowania w środowisku szkolnym. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Sectio J*, XXXI(3), 9–21.
- Wosik-Kawala, D. (Red.). (2012). Rodzinne i instytucjonalne środowiska opiekuńczo-wychowawcze. Wyd. UMCS.
- Wosik-Kawala, D., Sarzyńska-Mazurek, E. (2017). Wartość pracy w percepcji młodzieży stojącej u progu kariery zawodowej. Wyd. UMCS.
- Wosik-Kawala, D., Zubrzycka-Maciąg, T. (Red.). (2011a). Kompetencje diagnostyczne i terapeutyczne nauczyciela. Impuls.
- Wosik-Kawala, D., Zubrzycka-Maciąg, T. (2011b). Znaczenie wartości w wychowaniu. W J. Kirenko, D. Wosik-Kawala, T. Zubrzycka-Maciąg (Red.), *Wychowanie wobec wyzwań współczesności* (s. 29–46). Wyd. UMCS.
- Wrótniak, J. (2018a). Poczucie samotności uczniów szkoły wiejskiej. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 3(25), 281–286.
- Wrótniak, J. (2018b). Poczucie samotności młodzieży w dobie portali społecznościowych. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 8, 51–59.
- Wrótniak, J. (2020a). Doświadczenie samotności przez młodych dorosłych. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 5, 68–79.
- Wrótniak, J. (2020b). Samotność młodych ludzi w opinii studentów. *Horyzonty Wychowania. W trosce o człowieka*, 19(52), 93–104.
- Zubrzycka-Maciąg, T. (2011). Trening asertywności w kształceniu pedagogicznym. Wyd. UMCS.
- Zubrzycka-Maciąg, T. (2013). Rozwijanie asertywności u uczniów. W D. Wosik-Kawala, T. Zubrzycka-Maciąg (Red.), *Kompetencje diagnostyczne i terapeutyczne nauczyciela* (s. 143–164). Impuls.
- Zubrzycka-Maciąg, T. (2015). Szacunek – wartość zaniechana w pedagogice. W W. Furmanek, A. Długosz (Red.), *Wartości w pedagogice. Urzeczywistnianie wartości* (s. 115–130). Wyd. UR.
- Zubrzycka-Maciąg, T. (2016). Uwarunkowania efektywności oddziaływań wychowawczych nauczyciela. W T. Zubrzycka-Maciąg (Red.), *Wychowanie w praktyce szkolnej. Scenariusze godzin wychowawczych* (s. 11–21). Difin.
- Zubrzycka-Maciąg, T. (2017). Wychowanie moralne we współczesnej szkole. W J. Górniewicz (Red.), *Edukacja – w stronę kluczowych wartości* (s. 9–20). Wyd. Centrum Badań Społecznych UWM.
- Zubrzycka-Maciąg, T. (2018a). Z teorii i praktyki wychowania moralnego w szkole. *Roczniki Teologiczne*, LXV(11), 149–162.

- Zubrzycka-Maciąg, T. (2018b). Uczeń jako podmiot/przedmiot oddziaływań pedagogicznych we współczesnej szkole. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 3(25), 159–164.
- Zubrzycka-Maciąg, T. (2019a). Dylematy nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej w urzeczywistnianiu wartości moralnych. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 2(28), 57–62.
- Zubrzycka-Maciąg, T. (2019b). Rola nauczyciela w rozwijaniu podmiotowości uczniów. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 3(29), 146–151.
- Zubrzycka-Maciąg, T. (2019c). Podejście Skoncentrowane na Rozwiązaniach w doskonaleniu zawodowym nauczycieli. *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, 1(104), 144–153.
- Zubrzycka-Maciąg, T. (2020). Rola rodziców w rozwijaniu podmiotowości dzieci. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 1, 70–80.
- Zubrzycka-Maciąg, T. (2021). Zastosowanie podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniach w pracy wychowawczej nauczyciela. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 9, 38–48.
- Zubrzycka-Maciąg, T., Wojciechowska-Charlak, B. (2016). Życie i poglądy pedagogiczne Profesora Mieczysława Łobockiego. *Roczniki Teologiczne*, LXIII(11), 177–189.
- Zubrzycka-Maciąg, T., Wosik-Kawała, D. (2015). Wychowanie w szkole – wskazówki dla nauczycieli. Wyd. UMCS.

EDUCATION ACCORDING TO PROFESSOR MIECZYŚLAW ŁOBOCKI AND THE RESEARCH INTERESTS OF THE EMPLOYEES OF THE DEPARTMENT OF EDUCATIONAL THEORY AT THE MARIA CURIE-SKŁODOWSKA UNIVERSITY – THE 50TH ANNIVERSARY

Introduction: Educating children and young people is an investment in the future of societies and the world. According to Professor Mieczysław Łobocki, the first head of the Department of Educational Theory at the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, education should be aimed at supporting pupils in their development, respecting their personal dignity, addressing their emotions and needs, and ensuring their right to freedom and taking responsibility for their actions.

Research Aim: This is a review article showing how Professor Mieczysław Łobocki's theory of education is developed on the 50th anniversary of the Department of Educational Theory in the research work of its current employees.

Evidence-based Facts: The keynote of Professor Łobocki's idea of upbringing is his deep conviction that every pupil, just like every adult, is a human being with all their rights. Employees of the Department of Educational Theory try to develop this idea by undertaking research related to the educational process.

Summary: Despite the various directions of research undertaken in the Department, the most important thing is not to lose sight of the key value, which is respect for the personal dignity of children and young people.

Keywords: upbringing, Mieczysław Łobocki, child's subjectivity.